

PRATTIN BROOKS

LOUISE
Brooks

Noin vuosi sitten saimme lukea lehdistä amerikkalaisen näyttelijän Louise Brooksin kuolleen sydänkohtaukseen. Huolimatta siitä, että hän esiintyi itse asiassa melko harvoissa tunnetuissa elokuvarooleissa hänellä oli laaja innostunut ihailijajoukko.

Ihailijoiden joukkoon osuneet sarjakuvantekijät levittivät mainetta vielä laajemmalle kuin elokuvat olivat tehneet. Heistä entusiastisin on tietysti Guido Crapex, jonka Valentinan keskeinen inspiraation lähde oli juuri Louise Brooks.

DIXIE GIRL
I'M PROUD THAT YOU'RE
SO LOYAL TO YOUR FRIEND
— NOBODY WOULD LIKE
TO SEE POOR MICKY
CLEARED OF THIS MORNING
I, AND YET — AND YET —

DIXIE
DUGAN

THE MONEY IS
GONE THAT'S SURE —
AND SO IS SHE —
YOU'VE GOT TO THINK
OF IT FROM MR. MARLINSBY'S
STANDPOINT — WHEN HE
ASKED HER TO EXPLAIN —
— WELL, SHE RAN
AWAY —

BUT MAYBE
SHE WAS
JUST
FRIGHTENED
— MAYBE
SOMEONE
ELSE TOOK
THE MONEY,
MAYBE —

PA! — I'VE JUST THOUGHT
OF SOMETHING! — ONE
OF THE BILLS THAT WAS
TAKEN WAS A
TWENTY DOLLAR BILL
WITH A BIG RED SPOT
ON IT! — IF WE COULD
HAVE IT TRACED

NO, DAUGHTER —
THAT WOULD
MEAN CALLING
IN THE POLICE.

— THAT'S JUST WHAT I'M
GOING TO ASK OLD
MARLINSBY NOT TO DO
— IF I'M NOT
TOO LATE —

YÖN KUNINGATAR

Louise Brooks syntyi Wichitassa Kansasis-
sa 1905, eräiden tietojen mukaan 1907. Hän
aloitti julkisen uransa tanssijana *Denishawn
Dancerissa* ja myöhemmin *Ziegfield
Follies*-ryhmässä.

Ensimmäinen elokuvarooli Louise Brook-
silla oli elokuvassa *Steets of forgotten man*
vuonna 1925, seuraavien kolmen vuoden ai-
kana hän esiintyi 14 elokuvassa, mm.
Howard Hawksin A Girl in Every Portissa
1928.

Asuessaan Euroopassa 20-luvun lopussa
Brooks näytteli kahdessa saksalaisen myk-
käl elokuvan kultakauden tuotossa, G.W.
Pabstin ohjaamissa *Die Büchse der Pandora*
ja *Das Tagelbuch eines Verlorenenissa*
1929. Molemmat elokuvat ja roolisuorituk-
set ovat jääneet pysyvästi elokuvan histori-
aan, erityisesti Brooksin rooli *Luluna* Pan-
doran lipissa. Elokuvat vyöryttävät tänä-
kin päivänä etemme koko genren kliseet:
turmeluksen, kiiknon, melodramaattisuu-
den, pateettisuuden, angstin ja voimakkaat
sisällölliset sekä visuaaliset kontrastit.

Takaisin Amerikkaan

Palattuaan Hollywoodiin Brooks joutui
kuitenkin vaikeuksiin, hän ei täysin kyennyt
sopeutumaan siihen tähtirooli-ajatteluun jo-
ta järjestelmä edellytti. Mikään hänen roo-
leistaan ei oikeastaan ollut 30-luvulla keskei-
sen merkittävä. Viimeisen elokuvansa
Brooks teki vuonna 1938 *George Shermanin*
westernissä *Overland Stage Raiders*, jossa oli
muuten mukana myös lupaava nuori näytte-
lijä *John Wayne*.

1942 Brooks muutti Rochesteriin New
Yorkiin jossa hän elätti itsensä tanssijana ja
sekalaisilla töillä. Pitkään aikaan Louise
Brooksista ei kuultu mitään, kunnes vuonna
1955 Cinematheque Francaise kunnioitti elo-
kuvan 60-vuotisnäyttelyssään myös Louise
Brooksia näyttävällä kuvalla sisäänkäynnin
vieressä. Tämä käynnisti lisääntyvän kiin-
nostuksen ja huomion.

Vuodesta 1956 Brooks alkoi kirjoittaa eri
lehtiin artikkeleita Hollywoodista, ohjaajista
ja näyttelijöistä, ensimmäisenä G.W. Pabst-
ista. Nämä artikkelit olivat erittäin tarkka-
näköisiä syväluotauksia siitä mitä järjestel-
mä tekee ja aikaansa, niistä olivat turhat il-
luusiot karisseet pois. Brooks julkaisi kirjoit-
uksensa vuonna 1982 koottuna kirjaksi *Lulu
in Hollywood*.

Ensimmäinen kokonaan Brooksista tehty
kirja oli Pariisissa 1977 ilmestynyt *Roland
Jaccardin Louise Brooks - Portrait d'une
Anti-Star*.

CORTO KOHTAA LOUISEN

...I SHALL DISINTEGRATE COMFORTABLY
IN BED WITH MY BOOKS, CIGARETTES,
COFFEE, BREAD, CHEESE AND
APRICOT JAM!

Siirrytäänpä sarjakuvaan

Entä sitten Brooks'n inspiroima sarjakuva? Ajallisesti ensimmäisenä voi pitää amerikkalaista päivälehtisarjakuvaa *Dixie Dugan*. 1926 - 1966 ilmestyneen sarjakuvan energinen päähenkilö on saanut ulkonäkönsä vapaasti muunnellen Brooksilta.

Vakain ja vakavin ihailija lienee kuitenkin milanolainen arkkitehti-sarjakuvantekijä Guido Crepax. (Crepaxista kiinnostuneet katsokoot Sarjainfoa 29).

Crepaxin tuotannon keskeinen hahmo on Valentina Roselli, valokuvaaja jonka ulkonäön Crepax on ottanut suoraan Brooksilta.

Ensimmäiset Valentinansa Crepax julkaisi 1965. Fantasian unimaailmassa ja arkipäivän surrealistisessa erotiikassa liikkuva Valentina on vuosien myötä sulautunut välillä enemmän tai vähemmän selvästi Louise Brooksiin ja hänen elokuviinsa. Erityisesti Lulusta Crepax on ammentanut paljon.

Italialaisen *Editori del Grifon* 1980 *L'Autore e il fumetto*-sarjansa ensimmäisenä osana julkaisema Guido Crepax-kirja (kirjasta arvostelu Sarjainfossa numero 29) pitää sisällään Crepaxin ja Louise Brooks'n kirjeenvaihdon 70-luvun puolivälissä.

Brooks kertoo Crepaxille olevansa tietämyksensä mukaan ensimmäinen amerikkalainen naisnäyttelijä josta on tehty sarjakuva ja nyt hän hämmästyksensä huomaa esiintyvänsä jo toisenkin piirtäjän sarjakuvassa. Brooks kysyy kirjeessään, voisiko Valentina olla kadotettu Louise Brooks. Hän kertoo vuosia etsineensä itseään, olleensa todella kadoksissa ja nyt ihmettelevänsä josko Valentinalla olisi tähän jotain sanomista.

Kirjeissä näkyy Brooks'n terävä ja analyttinen tyyli, vaikka hän niitä kirjoittaes-

saan oli jo 69 vuoden ikäinen. Suomikin vilauttaa kirjeenvaihdossa, Crepax valittelee ettei Valentinana ole saatavissa englanniksi vaikka sitä on ilmestynyt jopa suomeksi. Tämä toteamus tietty kertoo enemmän anglo-amerikkalaisesta sivistystasosta kuin suomalaisesta.

Crepaxin triangeldraama

Crepaxin Brooks-sarjakuvien mielenkiintoisimpia paloja ovat jotkut hänen Brooks'n kirjeistä tekemänsä piirroset, *Corto Maltesen* ja Louise-huoran tapaamisen Venetsiassa kertova sarjakuva sekä Crepaxin omaa triangeldraamaa kuvaava vuodelta 1976 oleva piirros.

Viimemainittu pitää sisällään Crepaxin joka selittää vasemmalla puolellaan istuvan Valentinan, taustan kuvassa olevan Louise Brooks'n ja oikealla istuvan vaimonsa Luisan. Kaikki ovat toistensa näköisiä, kampauskeltaan ja muutoinkin.

Mitä Crepaxin vaimoon tulee, kuvan kertoma on totta. Hänen vaimonsa nimi on Luisa ja hän käyttää mustassa tukassaan Louise Brooks-kampausta. Tehdessäni kerran Italiassa Crepaxin haastattelua minulla oli tilaisuus tutustua hänen vaimoonsakin, joka toimii Guido Crepaxin englannin kielen tulkkina.

Omaa mytologiaansa Crepax kehitti edelleen 1977 sarjakuvassa jossa Corto Maltese käy venetsialaisen prostituoidun luona. Corto kutsuu tyttöä Louisaksi, tämä kiistää sen sanoen olevansa *Belle*. Myöhemmin ilmenee, että tytön isä on saksalainen upseeri ja äiti puolanjuutalainen nainen. Isänsä kunnian vuoksi Luisa ei voi käyttää oikeaa nimeään, *Louise Brooksowyc*.

Prattin herkin muotokuva

Tähän tarinaan tarttui venetsialainen **Hugo Pratt**. Tarinassaan *Sirat al Bunduqyyiah* vuodelta 1979 Pratt järjesti Louise Brooks-zowycin ja Corto Maltesen tapaamisen Venetsiassa, tosin hieman eri merkeissä kuin Crepax. Louise on Corton luona tämän herätessä pitkistä tajuttomuudestaan ja selittää tälle mitä maailmalla on tapahtunut.

Prattin tyyli piirtää Louise ei ole niin dekadentti, kuin Crepaxin, ero joka johtunee kuitenkin enemmän heidän ominaislaatuista eroista kuin näkemyksellisistä eroista.

Yhdessä italialaisen kustantajan **Vincenzo Mollican** kanssa Pratt vieraili Louise Brooks'n luona Rochesterissa Yhdysvalloissa. Tällöin Louise Brooks ihastui Corto Malteseen sanoen: "Hän on erittäin puoleensavetävän näköinen merimies".

Palattuaan matkalta Pratt teki erään herkkimmistä ja komeimmista töistään, akvarellin Louise Brooksista. Kuvassa näemme johtain muuta kuin totunnaisissa kuvuutta henkivissä Brooks-kuvissa, näemme raikkaan nuoren naisen, oikeastaan tytön. Työn hallitseva väri on lämmin ruskea eri sävyissään. Kaiken kaikkiaan kuva on äärettömän inhimillinen, poissa on kovuus ja kulmikkuus.

Prattin on herkkävaihtoinen ihmisten kuvaaja, hänen muotokuvansa ovat tarkkoja ja inhimillisiä. Brooks-muotokuva lienee eräs hänen laajan tuotantonsa onnistuneimmista. Minulla oli tilaisuus nähdä sen originaali keväällä Pariisissa ja se on todella vaikuttava.

Mytologiasta toiseen

Locarnon kansainvälisille elokuvajuhlille vuonna 1984 julkaistiin Louise Brooks-teeman puitteissa erillinen kirja, *Louise Brooks - una fiaba notturna*. Tähän kirjaan on joukko italialaispiirtäjiä piirtänyt tilauksesta Brooksia kuvia. **Milo Manara** on uskollinen hengettömälle tyyliin, **Tanino Liberatore** taas on oman nahka ja ruoska-seksittyilinsä puitteissa tehnyt näyttävän piirroksen.

Mitä tästä kaikesta sitten tulee oppia? Ei tietenkään mitään, eihän elämässä yleensä-kään opi yhtään mitään. Mutta elokuvan luoman idolin sujuva liukuminen sarjakuvan mytologiaan osoittaa taas kerran näiden kahden kerronnan ja myyttien luomisen lajin syvältäluotaavan yhteyden. Valittu muoto tai laji ei ole oleellista, oleellista on yhteisten perustuntemusten välittäminen.

Heikki Jokinen

CREPAXIN TRIANGELI-DRAAMA

PRATT: LOUISE KOHTAA CORTON